

Pavol Odaloš

Priezviská v kontexte histórie a súčasnosti : sociálna, teritoriálna a etnická determinácia

---

Prace Językoznawcze 6, 85-91

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pavol Odaloš
Bańska Bystrzyca (Słowacja)

Priezviská v kontexte histórie a súčasnosti (Sociálna, teritoriálna a etnická determinácia)

**Family names in the context of history and present
(Social, territorial and ethnic determination)**

**Przezviska w kontekście historii
(Determinanty społeczne, terytorialne i etniczne)**

Autor ukazuje przyczyny społeczne, terytorialne i etniczne powstawania przezwisk oraz analizuje proces przechodzenia przezwisk do kategorii nazwisk.

1.1. Požadavka pomenúvať osoby menami prirodzene vyplynula z potreby identifikácie osôb. V dávnej minulosti – vzhľadom na menší počet ľudí a na menšiu komunikáciu medzi nimi – postačilo na identifikáciu osôb jedno meno, ktoré plnilo funkciu súčasného rodného mena i priezviska. Dôsledkom uvedeného faktu bolo vyprofilovanie jednomennej pomenúvacej sústavy.

Pred prijatím kresťanstva zohrával pri výbere mena veľký význam zmysel tohto mena, ktoré svojou magickou silou malo zaistiť svojmu nositeľovi dobré vlastnosti, zdravie, ochranu a základe uvedeného šťastný život, napr. *Dobroslav, Dobromyl, Miroslav, Sebeslav, Svojslav* a pod.

Postupne starobylým slovanským menám začínajú konkurovať kresťanské mená, najmä starozákonné, napr. *Adam, Daniel, Jakub, Eva, Judita* atď., resp. tiež novozákonné mená, napr. *Ján, Peter, Šimon, Anna, Mária* a pod. Po prijatí kresťanstva sa stalo meno prejavom úcty k cirkvi, následkom čoho sú uprednostňované kresťanské mená (Majtán – Považaj 1985).

Od 15. storočia sa začala formovať dvojmenná pomenúvacia sústava, keď meno je dopĺňané prímenom v dôsledku zväčšujúceho sa počtu obyvateľov, väčšej komunikácie a migrácie obyvateľstva.

1.2. Úradná fixácia dvojmennej pomenovacej sústavy nastáva na konci 18. storočia v roku 1780, keď Jozef II. v dôsledku potreby identifikovať osoby

ako platcov daní uzákoňuje dvojmennú sústavu v poradí rodné meno + priezvisko. Ak v jednomennej sústave bolo rozhodujúcim činiteľom celé antroponymum, tak v dvojčlennej sústave má dominantné postavenie priezvisko, kým rodné meno má len špecifikačnú (spresňovaciú) funkciu.

Cieľom nášho príspevku je práve socioonomastický pohľad na sociálnu, teritoriálnu a etnickú determináciu priezvisk. Čerpáme z inventáru priezvisk z B. Bystrice, resp. zo stredného Slovenska, ktoré účelovo dopĺňame priezviskami aj z ostatného územia Slovenska.

2.1. Vychádzame z predpokladu, že priezvisko v dobe svojho vzniku do istej miery vypovedalo o jeho nositeľovi, resp. naznačovalo určité súvislosti s jeho rodinou. Z tohto dôvodu usudzujeme, že inventár priezvisk bol determinovaný spôsobom života a myslenia ľudí v 15.–18. storočí.

Práca mala vplyv nielen na postupné vyprofilovanie reči, ale bola aj významným činiteľom, ktorý determinoval vznik priezvisk.

2.2. Typické sú najmä remeselnícke priezviská, ktoré odrážali dobovú skladbu existujúcich remesiel, napr. *Bednár, Bednárík, Bodnár* (zast. debnár), *Blanár* (zastar. kožušník), *Debnár, Debnárík, Kolesár, Kolesárík, Kollár, Kollárík, Kováč, Kováčik, Kovačovič, Krajčír, Krajčik, Krajci, Krajčo, Krajč, Kušniar, Kušnierik, Kušnír* (zast. kožušník), *Mečiar* (remeselník vyrábajúci meče a zbrane), *Olejár* (výrobca oleja), *Remenár, Sitár, Sitárík, Sklenár, Stolár, Stolárík, Švec, Rešetár* (výrobca riečic).

Ďalšie priezviská sú potvrdením existencie iných zamestnaní, resp. dôkazom vykonávania rôznych činností obyvateľstvom, ktoré sú signalizované substantívom alebo verbom v koreni propria, napr. *Bača, Bačík, Baník, Drábik, Kantor* (kostolný spevák a organista), *Kočiš, Kočíšek, Koniar, Kosec, Krčmárík, Kuchár, Kuchárík, Kupec, Kupček, Kupčo, Kupčok, Lesník, Mesiar, Mäsiar, Mesiarík, Oráč, Pastier, Pisarčík, Plavec, Sečkár, Sládek, Spevák, Strelec, Tkáč, Tkáčik, Tokár* (sústružník, ktorý obrába najmä drevený materiál), *Uhliar, Uhliarik, Úradník, Úradníček, Valach, Vinarčík, Vincúr* (vinohradnícky alebo vinársky robotník), *Voskár, Záhradník* atď.

Spoločenské postavenie človeka možno identifikovať z priezvisk, napr. *Cisár, Cisárík, Mešťan, Král, Král, Kralčák, Kralinský, Sedliak, Zeman, Zemaník, Zemančík* a pod.

2.3. Na území Slovenska fungovalo v minulosti viacero jazykov, napr. latinčina ako kultúrny a bohoslužobný jazyk alebo maďarčina ako úradný jazyk v Uhorsku, resp. boli zreteľné kontakty s inými jazykmi, napr. s nemčinou, češtinou, poľštinou alebo s ukrajinčinou. Vzájomné vzťahy medzi slovenčinou a uvedenými jazykmi sa v minulosti prehlbovali aj na základe migrácie obyvateľstva.

Uvedené skutočnosti sa prejavili aj v existencii priezvisk, ktoré súviseli s prácou obyvateľstva v najširšom slova zmysle.

Kontakt s latinčinou prezrádzajú priezviská, napr. *Figuli* (hrnčiar, z lat. *figulus*), *Láni* (mäsiar, z lat. *lanius*), *Škultéty* (šoltýs čiže dedičný richtár, z lat. *scultetus*), *Fabry* (remeselník, z lat. *faber*). Viaceré latinské priezviská majú genitívny tvar, pretože vznikli elipsou z latinskej konštrukcie, napr. *Paulus*, filius sutoris s významom *Pavol*, syn obuvníka. Podobne vznikli priezviská *Rotarides* (kolár, z lat. *rotarius*), *Molitoris* (mlynár, z lat. *molitoris*), *Textoris* (tkáč, z lat. *textor*), *Sartoris* (krajčír, z lat. *sartor*) a pod. (pozri aj Majtán 1998b).

Maďarské apelatívne základy možno identifikovať v priezviskách, napr.: *Acs* (tesár, z maď. *ács*), *Astaloš* (stolár, z maď. *asztallos*), *Banáš* (baník, z maď. *bányász*), *Bodnár* (kolár, z maď. *bognár*), *Bojtár* (valach, z maď. *bojtár*), *Borbély* (holič, z maď. *borbély*), *Boroš* (vinár, z maď. *borász*), *Čatloš* (zbrojnoš, z maď. *csatlós*), *Doboš* (bubeník, z maď. *dobos*), *Halas*, *Halás*, *Halaši* (rybár, z maď. *halász*), *Juhás* (pastier oviec, bača, z maď. *juhász*), *Lakatoš* (zámočník, z maď. *lakatos*), *Lovás* (jazdec, z maď. *lovas*), *Mesároš* (mäsiar, z maď. *mészáros*), *Molnár* (mlynár, z maď. *molnár*), *Nemeš* (hist. šľachtic, z maď. *nemes*), *Sakáč* (kuchár, z maď. *szakács*), *Sabo*, *Sabó*, *Szabo*, *Szabó* (krajčír, z maď. *szabó*), *Takáč* (tkáč, z maď. *takács*), *Varga* (obuvník, z maď. *varga*) a pod.

Nemecké apelatívne základy sú zreteľné v priezviskách, napr. *Bauer* (roľník, z nem. *der Bauer*), *Burger*, *Burgan* (mešťan, z nem. *der Bürger*), *Cimerman* (tesár, z nem. *der Zimmermann*), *Dieneš* (sluha, z nem. *der Diener*), *Fišer* (rybár, z nem. *der Fischer*), *Glaser*, *Glázer* (sklenár, z nem. *der Glaser*), *Knap*, *Knapko* (zastar. baník, resp. hist. panoš, z nem. *der Knappe*), *Kramár* (drobný obchodník, z nem. *der Krämer*), *Lederer* (kožiar, z nem. *der Lederer*), *Messerschmidt* (nožiar, výrobca nožov, z nem. *der Messerschmied*), *Müller* (mlynár, z nem. *der Müller*), *Richter* (sudca, z nem. *der Richter*), *Šlosiar* (zámočník, z nem. *der Schlosser*), *Schmidt*, *Šmíd*, *Šmidt* (kováč, z nem. *der Schmied*), *Schneider* (krajčír, z nem. *der Schneider*), *Schuster*, *Šuster* (obuvník, z nem. *der Schuster*), *Tišler*, *Tišliar* (stolár, z nem. *der Tischler*), *Wágner*, *Vágner* (kolár, výrobca kočiarov, z nem. *der Wagenbauer*) a pod.

Nemecké základy sa nachádzajú v židovských priezviskách a ich význam je teoforicko-metaforický, napr. *Gottwald* (časť *gott*- súvisí s Bohom, časť *-wald* so židovským národom), *Rosenbaum* (časť *-baum* naznačuje potomstvo), *Rosenberg*, *Langstein*, *Steinhübel*, *Steindorfer* (časť *-berg* a *-stein* pripomínajú kameňné tabuľky práva a horu Sinaj) (pozri aj Tronina 1999).

Vplyv ďalších jazykov je zjavný v propriách, napr. poľštiny v priezviskách *Glos* (hlas, z poľ. *głos*), *Golonka* (z bravčové kolienko upravené ako jedlo, z poľ. *golonka*), *Gbur* (bohatý sedliak, z poľ. *gbur*), *Koval*, *Kovaľ*, *Kovalík*, *Kovalčík* (kováč, z poľ. *kowal*), *Krol'*, *Kroliak*, *Krulák* (kráľ, z poľ. *król*), češtiny

v priezviskách, napr. *Bednář*, *Bednařík* (debnár, z čes. *bednář*), *Kovár*, *Kovář*, *Kovařík* (kováč, z čes. *kovář*) a pod.

Ukrajinské propriá fungujú ako priezviská, ktoré sa tiež vyskytujú na Slovensku, napr.: *Fedor* (ukrajinské podoba propria *Teodor*), podobne *Hric*, *Hricík*, *Hricko* (ukr. *Gregor*), *Varchol* (ukr. *Bartolomej*) (pozri aj Majtán 1997b).

3.1. Je logické, že veľké množstvo priezvisk je odvodených od vlastných mien, pretože prvotné bolo pomenúvanie jedným menom (východisková bola jednomenná pomenúvacia sústava), čo sa odrazilo aj v motivácii priezvisk menami (zo súčasného pohľadu rodnými menami).

3.2. Priezviská boli odvodené napr. z úradných (oficiálnych) podôb mien, napr. z propria *Adam*: *Adam*, *Adamčák*, *Adamčiak*, *Adamčík*, *Adamča*, *Adamec*, *Adamik*, *Adamira*, *Adamjak*, *Adamov*, *Adamove*, *Adamovič*, z propria *Martin*: *Martinák*, *Martinec*, *Martinček*, *Martinek*, *Martinik*, *Martinka*, *Martinko*, *Martinkovič* (nemožno však vylúčiť ani súvislosti s názvom mesta *Martin*), z propria *Michal*: *Michal*, *Michalec*, *Michalčík*, *Michalek*, *Michalica*, *Michalička*, *Michalík*, *Michálik*, *Michalisko*, *Michalka*, *Michalko*, *Michalovič* a pod.

3.3. Viaceré priezviská sú utvorené z domácich (famiálnych) podôb, napr. z propria *Đuro* (ktoré je synonymom spisovného *Juraj*): *Đurček*, *Đuračka*, *Đurana*, *Đurčat*, *Đurčenka*, *Đurčík*, *Đurčiš*, *Đurčo*, *Đurčov*, *Đurečka*, *Đurej*, *Đuriač*, *Đuriak*, *Đuriat*, *Đuriar*, *Đuriančík*, *Đuriančok*, *Đurica*, *Đurik*, *Đurík*, *Đurinek*, *Đurička*, *Đurka*, *Đurko*, *Đurkovič*, *Đurky*, *Đuroš*, *Đurovec*, *Đurovčík*, *Đurovkin*, *Đurovský* a pod. Podoba *Đuro* súčasne signalizuje aj teritoriálne súvislosti, pretože sa vyskytuje na strednom alebo východnom Slovensku. Pre západné Slovensko a severnú časť stredného Slovenska sú typické priezviská odvodené z domácej podoby *Juro*, napr. *Juráček*, *Juračka*, *Jurák*, *Jurás*, *Juráš*, *Jurášek*, *Jurča*, *Jurčák*, *Jurčiak*, *Jurčík*, *Jurčo*, *Jurečka*, *Jurek*, *Jurenka*, *Juriček*, *Juriga*, *Jurík* (pri tomto priezvisku nemožno vylúčiť súvislosti s apelatívom *jurík* s významom beloritka obyčajná), *Jurinec*, *Juriš*, *Jurkáček*, *Jurkovec*, *Jurkovič*, *Jurviš*, *Jursa*, *Jursík* a pod.

4.1. Potvrdením teritoriálnej determinácie priezvisk je aj priezvisko *Maťaše* (Majtán 1977a), ktoré vzniklo zo staršej podoby rodného mena *Matej*. Priezvisko *Maťaše* s príponou *-aše* je turčiansky variant spisovnej posesívnej prípony *-ovie*, napr. *Maťašovie* dcéra, horehronským variantom je priezvisko *Maťašove* s príponou *-ove*, variantom zo severnej časti bývalej Turčianskej stolice z okolia Martina je priezvisko *Maťaše* alebo *Maľaše* s príponami *-aše*, resp. *-ašé*, variantom z južnej časti Turca z okolia Turčianskych Teplíc, resp. z okolia Prievidze až k Topoľčanom je priezvisko *Maťašeje* s príponou *-eje*, variantom z okolia

Banskej Štiavnice je priezvisko *Maťašoje* s príponou *-oje*, variantom zo západného Slovenska je napr. priezvisko *Maťašoviech* s príponou *-oviech*. Teritoriálna špecifikácia výskytu priezvisk súčasne naznačuje, že uvedené priezvisko sa vo viacerých podobách vyskytuje najmä na strednom Slovensku.

Iným potvrdením teritoriálnej nárečovej determinácie sú priezviská, ktoré poukazujú na znaky východoslovenských nárečí: na stratu kvantity, napr. *Malik*, *Rohaľ*, *Kucharik*, na absenciu dvojhlások, napr. *Zozuľak*, *Čerňa*, *Duľak*, na lexikálne osobitosti, napr. *Birka*, *Čulka*, *Lačný* a pod. (Blichá – Majtán 1986).

4.2. Teritoriálne súvislosti možno identifikovať nielen na základe nárečových znakov, ale aj v súvislosti s výskytom rôznych názvov regiónov, miest, obcí, riek v priezviskách, ktoré majú adjektívnu formu, napr. *Bystrický* (z Bystrica, napr. z Banská Bystrica, Považská Bystrica, Záhorská Bystrica a pod.), *Filakovský* (z Filakovo – mesto), *Hodrušský* (z Hodruša – obec), *Krakovský* (z Krakov – mesto v Poľsku), *Kremnický* (z Kremnica – mesto), *Kysucký* (z Kysuce – mesto), *Lopejský* (z Lopej – obec), *Malachovský* (z Malachov – obec), *Martinský* (z Martin – mesto), *Očovský* (z Očová – obec), *Ružbaský* (z Ružbachy – obec), *Sninský* (zo Snina – mesto), *Šarišský* (zo Šariš – región), *Teplický* (z Teplice, odvodené z viacerých názvov obcí, napr. Turčianske Teplice, Sklené Teplice a pod.), *Toryský* (z Torysa – rieka), *Žilinský* (zo Žilina – mesto), resp. priezviská môžu mať doslovne prebratú propriálnu substantívnu formu, napr. kopca, vrchu, rieky, obce: *Bánoš* (kopec), *Dunaj* (rieka), *Hronec* (obec), *Kriváň* (vrch), resp. formu obyvateľského mena, napr. *Bystričan* (obyvateľ napr. Banskej Bystrice), *Čičmanec* (obyvateľ Čičmian), *Hanák* (obyvateľ regiónu Haná na Morave v Českej republike), *Lipták/Lupták* (obyvateľ regiónu Liptov), *Oravec* (obyvateľ regiónu Orava), *Považaj* (obyvateľ regiónu Považie), *Spišák*, *Spišiak* (obyvateľ regiónu Spiš).

4.3. Globálne teritoriálne presnejšie terénne súvislosti možno identifikovať v priezviskách, napr. *Dolina*, *Dolinaj*, *Dolinský*, *Dolný*, *Dolník*, *Dolňan*, *Horný*, *Hornáček*, *Horniak*, *Horniček*, *Horník*, *Hornák*, *Hornáček*, *Horňan*, *Horský*, *Horoš*, *Kopec*, *Kopeček*, *Kopecký*, *Kopečný*, *Lesák*, *Lukáč*, *Lukáčik*, *Lukačka*, *Lukačovič*, *Lukaj* a pod.

5.1. Okrem spoločenskej (pracovnej) a teritoriálnej determinácie možno vyčleniť aj etnickú determináciu priezviska. Etniká motivovali priezviská priamo na základe etnickej príslušnosti nositeľa alebo nepriamo na základe istej podobnosti s príslušníkmi týchto etnických skupín. Priezviská uvedeného typu sa vyskytujú aj vo forme iného jazyka, napr. *Slovák*, *Slováček*, *Slovenčiak*, *Tóth*, *Tót* (Slovák, v dávnej minulosti aj vôbec Slovan, pozri Kotulič 1980), *Čech*, *Čechmánek*, *Böhm*, *Böhmer* (Čech, z nem. *der Böhme*), *Maďar*, *Maďarik*, *Nemec*, *Nemček*, *Nemčok*, *Nemčický*, *Német*, *Németh* (Nemec, z maď. *német*),

Polák, Polakovič, Poláček, Polášek, Poliak, Poliačik, Lendel, Lengyel (Poliak, z maď. *lengyel*), *Rus, Rusko, Rusnák, Oros, Orosz* (Rus, z maď. *orosz*), *Horváth, Horvath, Horvát* (Chorvát, z maď. *horvát*), *Charvát, Chorváth, Chorváth, Uhrín, Uhorskai, Turek, Slezák, Moravec, Moravčík, Moravský, Moravík, Cigánik, Cigánek, Olach* (Vlach, Rumun, z maď.) (pozri aj Kotulič 1980).

6.1. Úradným zafixovaním podoby priezviska po roku 1780 postupne začína jeho charakterizačná funkcia ustupovať do pozadia a zvýrazňuje sa jeho identifikačná funkcia v spojení s rodným menom.

6.2. V súčasnosti občania pociťujú charakterizačnú funkciu priezviska ojedinele, najmä však, ak má ich priezvisko pejoratívny obsah, napr. *proprium Drblík*, ktoré si jeho nositelia úradne zmenili na *Horský*.

7.1. Záverom možno povedať, že spoločenská, teritoriálna a etnická determináciu bola rozhodujúca v procese motivácie priezvisk.

7.2. Potvrdenie našej tézy možno vidieť aj v tom, že z desiatich najfrekvencovanejších priezvisk má väčšina vymedzenú motiváciu. P. Ďurčo (1995) zistil, že k 24. 8. 1995 sa na Slovensku nachádza 230 011 priezvisk, z nich najčastejšie vyskytujúce sú: 1. *Kováč, Kováčová, Kovács, Kováčsová* – 68 847; 2. *Horvát, Horvátová, Horváth, Horváthová* – 54 169; 3. *Tóth, Tóthová, Tothová* – 42 036; 4. *Varga, Vargová* – 39 975; 5. *Nad', Nad'ová, Nagy, Nagyová* (veľký, z maď. *nagy*) – 36 741; 6. *Baláz, Balážová, Balázs, Balázsová* (Blažej, z maď. *Balázs*) – 27 316; 7. *Balog, Balogová, Balogh, Baloghová* (ľavá ruka, z východoslovenského dialektizmu *baloga*) – 24 504; 8. *Molnár, Molnárová* – 23 958; 9. *Polák, Poláková, Pollák, Polláková* – 20 602; 10. *Lukáč, Lukáčová, Lukács, Lukáčsová* – 19 839.

Literatura

- Blanár V. (1973): *Jazyková výstavba slovenských osobných mien*. [W:] *IV. slovenská onomastická konferencia (Bratislava 9.–10. november 1971)*. Red. M. Majtán. Bratislava, s. 8–28.
- Blanár V. (1971): *Morfematická stavba primena a priezviska*. [W:] *Jazykovedné štúdie 11. Jónov zborník*. Red. J. Ružička. Bratislava, s. 313–320.
- Blichá M. (1983): *Lexikálna charakteristika východoslovenských priezvisk*. [W:] *VIII. slovenská onomastická konferencia. B. Bystrica – Prešov 2.–6. júna 1980*. Red. M. Majtán. Bratislava – Banská Bystrica – Prešov, s. 239–243.
- Blichá M., Majtán M. (1986): *Úvod do onomastiky*. 1. vyd. Prešov: Pedagogická fakulta, 147 s.
- Ďurčo P. (1995): *Vlastné mená na Slovensku*. [W:] *Studia Academica Slovaca. Prednášky XXXII. letného seminára slovenského jazyka a kultúry*. Red. J. Mlacek. Bratislava: Impulz, s. 54–60.
- Encyklopédia jazykovedy* (1993). 1. vyd. Ed. J. Mistrík. Bratislava: Obzor. 513 s.

- Historický slovník slovenského jazyka (1991–1995)*. Red. M. Majtán. I.–IV. zv. A–P. Bratislava: Veda.
- Chrenková E., Talkó L. (1990): *Maďarsko-slovenský a slovensko-maďarský slovník*. 3. oprav. a dopl. vyd. Bratislava: SPN. 1008 s.
- Kotulič I. (1980): *Z problematiky etnonymických priezvisk*. [W:] *Spoločenské fungovanie mien. VII. slovenská onomastická konferencia (Zemplínska Šírava 20.–24. septembra 1976)*. Zborník materiálov. Bratislava: Veda, s. 241–248.
- Krištof Š. (1969): *Osobné mená bývalej Tekovskej stolice*. Bratislava.
- Majtán M. (1977a): *Priezvisko Maťaše*. *Nedeľná Pravda*, č. 23, s. 45.
- Majtán M. (1997b): *Priezviská Olik/Ollik a Cangár*. *Nedeľná Pravda*, č. 27, s. 45.
- Majtán M. (1998a): *Priezviská Cholvat, Juráš a Vongrej*. *Nedeľná Pravda*, č. 10, s. 51.
- Majtán M. (1998 b): *Priezviská Braxatoris a Rotarides*. *Nedeľná Pravda*, č. 8, s. 33.
- Majtán M., Považaj M. (1985): *Meno pre naše dieťa*. 1. vyd. Bratislava: Obzor 200 s.
- Nemecko-slovenský slovník* (1986). 2. vyd. Bratislava: SPN. 968 s.
- Oliva K. (1994): *Polsko-český slovník*. I. A–Ó. Praha: Academie. 746 s.
- Slovník slovenských nárečí* (1994). I. A–K. Bratislava: Veda. 936 s.
- Špaňár J., Hrabovský J. (1987): *Latinsko-slovenský a slovensko-latinský slovník*. 4. vyd. Bratislava, SPN. 1224 s.
- Tronina A. (1999): *Nazwiska Żydów aszkenazyjskich – próba klasyfikacji*. [W:] *Nazewnictwo na pograniczach etniczno-językowych. Studia Slawistyczne*. 1. *Materiały z Międzynarodowej Konferencji Onomastycznej*. Białystok – Supraśl 26-27 X 1999. Red. Z. Abramowicz, L. Dacewicz. Białystok. Uniwersytet w Białymstoku 1999, s. 312–330.

Summary

Inventory of family names had been determined by the way of life and thinking of people in 15th through 18th centuries. A family name at the time of its creation described to a certain extent its owner, or hinted to some kind of relationship with his/her family.

In the process of motivation of family names the social, territorial and ethnic determination was decisive.

The social connexions is obvious in artisans' or estate's names of the type: *Kollár* (Wheeler), *Kováč* (Smith), *Krajčír* (Taylor), *Remenár* (Currier), *Sítár* (Sievenmaker), *Stolár* (Carpenter), or *Cisár* (Caesar), *Kráľ* (King), *Sedliak* (Peasant), *Zeman* (Noble).

Territorial connexions may be identified in family names of the type: *Toryský* (river Torysa), or *Krakovský* (from Krakow – city).

Ethnically motivated are family names of the type: *Slovak*, *Maďar* (Hungarian), *Nemec* (German), *Polák* (Pole), *Chorvát* (Croat), *Slezák* (Silesian), *Moravec* (Moravian), *Mazurek* (Mazowsze).

Streszczenie

W społeczeństwie oprócz imion do identyfikacji ludzi używano przezwoisk. U podstawy wielu nazwisk na Słowacji leżą przezwoiska motywowane językiem łacińskim, węgierskim, niemieckim i innymi językami. Tworzono je od imion, określeń familiarnych, a niektóre mają motywację terytorialną. Po roku 1780 zanika funkcja charakteryzująca przezwoisk, które zaczynają przechodzić do kategorii nazwisk i pełnić funkcję identyfikacyjną razem z imionami.